

Egy volt m. kir. csendőrtiszt naplója

4. rész

Miután a század létszámát kitöltöttük, megkezdődött a kiképzés. Magam is jól begyakoroltam a harckocsi vezetéset, kimentem a főutcára és jól rákapcsoltam a kis Ansaldora, hogy kipróbáljam a sebességét. Egy ilyen le és föl rohanás után, a zlj. parancsnok, Láday ezds. megjegyezte, „Aztán vigyázz ki ne törd a nyakadat“

Július elején Láday ezds. tiszt gyűlésen bejelentette, hogy a zlj. Bpestre van rendelve, csapatzászló átvétele és szemle céljából. A budai Vérmezőn ünnepélyes keretek között Kormányzó Úr hitvese fogja ajándékozni a zászlót, egyenesen a Galánta-i zlj. részére. Közölte, hogy a megjelenés tábori öltözetben, oldalfegyverrel. Intézkedett a többi anyag szállításáról, mint pl. a harckocsik és más fegyverzetéről, amik külön vagonba lesznek szállítva, Laky főtörm. parancsnoksága alatt. A díszelgés részletei, vagy esetleges karhatalmi alkalmazás szóba sem kerültek ezen az eligazításon.

A berakodás estéjén az „Amerika Hangja“ adásában közölte, hogy értesülésünk szerint a „Galántai cső. zlj.“ holnap érkezik Budapestre, ahol mi szívélyesen üdvözölni fogjuk őket. Jót neveltünk a hír hallatára, mondvá velünk fog az USA légierő törődni és már is elfelejtettük az egészet.

Még az éjjel útba indult a szerelvény és másnap július 5-én, a reggeli órákban befutottunk a Józsefváros-i teherpályaudvarra. Alig hogy elértük az állomás épületét, megszólaltak a légvédelmi szirénák, mit sem sejtve, hogy ez nekünk szól. A vasutasok érdeme volt, hogy villámgyorsan kihúzták az egész szerelvényt a külső vágányokra és már is hallani lehetett a Liberatorok zúgását. Megkezdődött a bombázás, ami most már félreérthetetlenül látszott, hogy nekünk van szánva.

Az első bombák a Kerepesi temetőre zuhantak, magasba dobálva a koporsókat a halottakkal. Így a támadás teljes ereje nem

a pályaudvart érte. De azért alapos kárt okoztak a szerelvényünkben, öten meghaltak és vagy húszan megsebesültek. A halottak között volt Laky főtörm, akit a vagonja ajtajában, miközben figyelte a gépeket, egy bombaszilánk a homlokába fúródott és megölt. Így ő lett a századunk első hősi halottja. A támadás kezdetén, páran magammal kifutottunk a pályaudvarról és a Tisza Kálmán téren lévő egyik, több emeletes bérház óvóhelyére rohantunk. Itt egy hatalmas robbanást hallottunk, és amikor a támadás után kijöttünk láttuk, hogy a mellettünk lévő bérház telitalálatot kapott és kártyavárként omlott össze. Szerencsénk volt, hogy nem abba a házba rohantunk le.

A támadás 5 halott és kb. 20 súlyos sebesült áldozatot követelt. Pár könnyebben sebesült csendőrt, a közeli Szent László kórházba vittem elsősegélynyújtásra. Itt a legnagyobb meglepetésemre az orvosok nem voltak hajlandók a sebesültek kezelésbe venni, azzal az ürüggyel, hogy így nem vihetik be őket az antiszeptik műtőbe. Láttam a csendőr ellenes antipátiát, erre a pisztolytáskámra ütöttem mondva, ha nem hajlandók a sebesülteket segélybe részesíteni, kénytelen leszek drasztikusabb eszközökhöz folyamodni. Ezután, minden további nélkül orvosi ellátást kaptak a csendőreim.

Az anyagi veszteségeink is számosak voltak, különösen lőszerben, a kocsis találatot kapott és lőszerrobbanások egész éjjelen keresztül tűzijátékot szolgáltattak a környéknek.

Az agyonbombázott zlj. a Haller utcai Andrásy laktanyában nyert elhelyezést. Még kicsomagolással voltunk elfoglalva, amikor Láday ezds. riadót rendelt el és közölte, hogy felsőbb parancs értelmében a zlj.-nak 24 órán belül el kell hagynia fővárost. Elindultunk egységekként, gyalogmenetben, az Üllői úton, Nagykörúton keresztül. Amikor a Váci úthoz érkeztünk, csodálkozva látjuk az út két oldalán felsorakozott páncélos járműveket. Mindjárt felismertem, hogy a honvédség páncélos hadosztályáról van szó. Az útszélén felsorakozott egységek

lövegeiket és géppuskáikat ránk irányozták. Hihetetlennek látszott a helyzet, amibe kerültünk, az egész egy rossz álmnak hatott. Mindnyájunkat keserűség és egyben düh fogott el, hogy szégyenszemre kell hazánk fővárosát elhagyni.

Motorkerékpáron tartottam összeköttetést a vonuló oszlop mentén, amikor szembetalálkoztam Vágó László páncélos fhdgy. barátommal. Miután megöleltük egymást, egyszerre kérdeztük, „Te Laci mi történt, ez igaz? Mi vagyunk az ellenség? Akik ellen felvonultatok?” De egyikünk se tudott kielégítő választ adni. A gyászos vonulásunk Megyernél ért véget, ahol berakodtunk és indultunk vissza állomáshelyünkre, Galántára.

A csendőrpuccsról csak itt az emigrációban hallottam. Mi a zászlóalj tisztikarán belül, szentül meg voltunk győződve, hogy a Budapestre való összpontosítás, az általam fent elmondott célból történt. Ezzel szemben a Koszorus Ferenc vk. ezds. állítása szerint, a cső. zászlóaljak, a kormány megdöntésére és a Kormányzó elmozdítására lettek volna Budapestre összpontosítva.

Ez a Koszorus féle beállítás, nem állja meg a helyét. A m. kir. csendőrség tagjainak a Kormányzó iránti hűségéhez semmi kétség sem fér és a Legfelsőbb Hadúrtól kapott parancsokat mindig, híven és becsülettel, vitézül teljesítették.

Koszorus vk. ezredes, saját írásában foglalozik, a témával: „Az erőszakos Náci hatalom átvételi kísérlet megghiúsítása, 1944 júliusában.” cím alatt.

Az alábbiakban Koszorus szavait fogom idézni.

„Tárgyalja a nehéz politikai és harctéri helyzetet, továbbá a németek által az országra nehezedő súlyos nyomást. Ebben a nehéz helyzetben, július 2-án, a Duna korzón találkoztam Lázár Károly altbgy.-al, a testőrség parancsnokával, akivel baráti viszonyban voltam. Lázár panaszkodott Baky belügyi államtitkára, aki német biztatásra a hatáskörében akarja megdönteni a jelenlegi államrendet, nyilas kormányt akar alakítani, amihez csapatokat

toboroz, szerel fel német segítséggel. Ezeket az általa toborzott csapatokat a Belügy égisze alatt, mint „Karhatalmi csendőr zászlóaljakat.” állítja be. Eddig már, csupa éretlen suhancokból álló, hét zászlóaljat állítottak fel és hoztak Budapestre az erőszakos hatalomátvétel megvalósítására.

Ezt ők ketten megbeszélve, meggyőzték a Kormányzót, aki erre kiadta a parancsot a fent említett „csendőr zászlóaljak” Budapestről való azonnali eltávolítására és feloszlására.”

Álljunk itt meg egy percre és próbáljuk a fent mondottakat kiértékelni. Először is furcsának tartom, hogy amikor az ország súlyos, élet-halál harcot folytat, az ország két magas rangú tisztje, különösen Koszorus, aki a páncélos hadosztály vezérkari főnöke is volt, időben megengedhetik maguknak a Duna korzón való „korzózást” és megbeszélni a csendőrségnek a Kormányzó ellenes magatartását és puccskísérletét.

A másik kijelentése az adhoc toborzott, csupa suhancokból álló hét csendőrzászlóaljról szól. Koszorus ezek alatt, csak is a csendőrtanszázadokat és a galántai karhatalmi csendőr zászlóaljat érthette. Úgy gondolom, hogy egy vezérkari ezredesnek, feltételezhetően tudnia kell valamit a m.kir. csendőrség szervezetéről, nagy általánosságban. Továbbá, hogy a csendőrség minden tevékenységében a Szolgálati Utasítása szerint jár el. Éretlen suhancokról ír, tudva van, hogy a Testületbe csak kiváló minősítésű honvédeket, rendszerint rendfokozattal vettek fel.

A tanszázadok tagjai mind, vagy a járőrtársi, vagy a járőrvezetői, vagy az őrsparancsnokképző iskola hallgatóiból állt. A Galántai zászlóalj sorcsendőr legénységét, pedig ugyanolyan módon hívták be, mint a honvéd újoncokat, de alapos válogatás után. A tisztí és altisztí állomány hivatásosokból állt. Tehát a Koszorus féle állítás, amely szerint fiatal suhancokat öltöztettek be csendőr egyenruhába, nem állja meg a helyét. Erre vonatkozólag szigorú rendelkezések voltak, a Szervezeti és Szolgálati

Utastásban. A 26.-ik pontja kimondja, „A csendőrség megerősítésére esetleg vezényelt egyének a csendőr elnevezést nem használhatják és csendőr egyenruhát nem viselhetnek.”

Koszorús ezds. folytatja az előkészületet a puccs leverésére. Írja, hogy maga járta végig azokat az elhelyezési körleteket, ahol a Baky zászlóaljok voltak elhelyezve. Személyesen beszélve velük, megállapította, hogy a zászlóaljok kerete nagyon hiányos (tiszt, altiszt, kara) a meglevők is jórészt tartalékos, a legénység csaknem egészen, kiképzetlen, könnyű fegyverzetű és különösképpen géppisztollyal bőségesen vannak felszerelve, de nehézfegyverzetük nincs.

Ami a suhancokat illeti, az ezredes úrnak tudnia kellett, hogy a csendőrséghez csakis, paraszti származású egyének felvétele jöhetett számításba. Városi suhancok, vagányok szóba sem jöhettek. Ami pedig a géppisztollyal való ellátást illeti, sajnos igen kevés jutott a csendőrségnek, bár bővebben lettünk volna ellátva. Csak tiszteknek és altiszteknek jutott. Ami pedig, a tartalékosokat illeti, azok egyáltalán nem voltak ezekben a zászlóaljokban, csak tényleges állományúak. Csak a Galántai zászlóalj volt eredetileg karhatalmi egységnek szervezve. Amint már említettem, behívott egyénekből állt, mint a honvédségnél az újonc és a szakkiképzésüket nálunk kapták és sorcsendőr volt az elnevezésük.

Ezért azután a Fővezérség, a háború vége felé, sűrűn alkalmazta a zászlóalj különböző egységeit, harci feladatokra.

A tanszázadokat összevonva alakítottak, úgynevezett „tanzászlóaljakat”. A tagjai mind hivatásos csendőrökből álltak. Mind a három iskolatípusban egy éves oktatás folyt, elvégzése után bevonultak az őrsőkre, vagy állomáshelyükre.

Dr. André László

m.kir. csendőr százados

Szerkesztői megjegyzés: A tanulmány közlését a 2009/2. számban folytatjuk.

Egy volt m. kir. csendőrtiszt naplója

5. rész

A nagyváradi tanzászlóalj, három járőrtársi iskolaszázadból, kettő járőrvezetői iskola századból és egy őrsparancsnoki iskola századból állt. Az ungvári tanzászlóalj hasonlóképen volt szervezve és működött.

A tanfolyam elvégzése után, a tanfolyamok résztvevői az elsőnél végleges csendőrré, a másodiknál őrmesterré, a harmadiknál vizsgázott törzsőrmesterré, majd őrsparancsnokká léptek elő.

Végül rá szeretnék térni a Kormányzó úr iránti hűségre. Mink a galántai csendőrzászlóaljnál szolgált tisztek megtartottuk a legfelsőbb Hadúrra tett esküt. Úgy tudom, hogy a tanzászlóaljknál is ugyan ez volt a helyzet. Tehát, ha a Kormányzó és a kormány megdöntésére kaptunk volna parancsot, minden bizonnyal megtagadtuk volna.

Nincs szándékomban kutatni, hogy a felső vezetésnek mi volt a szándékában a csendőrzászlóaljakkal. Csak azt próbáltam igazolni, hogy a tanzászlóaljak, és a galántaiak semmi néven nevezendő kormányzat megdöntésére irányuló puccskísérletre, sem kiképezve, sem fegyverzet szempontjából nem voltunk előkészítve és tájékoztatva. Amint már említettem a csendőralakulatok tisztikara, erre irányuló parancsokat megtagadta volna. Tehát Koszorús vezérkari ezredes emlékiratában megjelentetett vádjai nem állják meg a helyüket.

Visszaérkezésünk után, már nem emlékszem, hogy mennyi időre, 1-2 hétre, szabadságot kaptak az egész zászlóaljat. Ennek letelte után erős harc kiképzést folytattunk Faraghó altábornagy csendőrfelügyelő jelenlétében. Maga ellenőrizte és tartotta a gyakorlatok után az alkalmazó megbeszéléseket a tiszttal. Úgy látszik, hogy a felső vezetés komolyan gondolta a csendőrzászlóaljak harctéri bevetését és nem közbiztonsági alkalmazását, mert az oroszok már a határainkat fenyegették.

Augusztus 2.-án hirtelen „összekaptak” bennünket és az egész zászlóaljat a Bácskába vezényelték. A zászlóalj parancsnokság Palánkán székelte. Mi a páncélos századdal Siklósra lettünk rendelve. Teljes harc készenléti állapotot rendeltek el és itt már megkaptuk a harctéri ruházatot is. Az volt a parancs, hogy mi fogjuk átvenni a németektől a Dráva védelmét a szemben álló oroszokkal szemben. Magamat egy Csaba páncél gépkocsival kiküldtek Kiskőszeghez a Drávánál, hogy derítsem fel az orosz erőket és mozgásukat. Itt találkoztam Mosonyi Varga őrnaggyal, aki szintén folyami megfigyelést végzett katonáival. Itt láttam először az orosz hadsereg kiváló műszaki és technikai felkészültségét. Figyelés közben egyszerre látjuk, hogy a T34-es, orosz harckocsik, minden híd nélkül jönnek át a folyón. Nem volt csoda, mert előző éjjel gázlót építettek, ami kb. 1 méterre volt a víz felszíne alatt. A német tüzérség elkezdett dolgozni. Az eredményt nem láttam, mert a jelentéssel együtt sürgősen vissza rendeltek minket a fővárosba. A németeket pedig, vörös fezes, marcona kinézésű SS bosnyák alakulatok váltották le.

Visszatértünk után a páncélos századot, Tök-Perbálra az első felderítő zászlóaljhoz vezényelték, Csaba páncél gépkocsi kiképzésre. Nekem ez régi emlékeket idézett fel, mivel 1939-ben vonultam be katonai szolgálatra. Itt Viszki György százados századához lettünk beosztva kiképzésre. Ő volt ugyanis a felderítő zászlóalj páncél gépkocsi századának a parancsnoka. Mint régi ismerőst üdvözlöttük egymást. 1940-

ben ő volt az összevont páncélos hadapródok tanfolyamának parancsnoka, ahol én is részt vettem a kiképzésen. Nagyon korrekt tiszt és parancsnok volt. Két beosztott hadnagya, őrgrof Pallavicini Antal és Fehér Zoltán lettek az oktatóink. A legénység közül többet találtam, akikkel együtt kezdtük a katonai szolgálatot. Gondolom, csodálkoztak, hogy engem csendőr főhadnagyként látnak viszont.

Mielőtt elvezényelték századunkat Tök-Perbálra, egy fontos személyi változás történt életemben, ami kihatással lett jövőendő sorsomra.

Ehhez egy kis magyarázat szükséges a megérthetőség szempontjából.

Amióta visszatértünk a Pest-i Canossa járásunkból, egész idő alatt, reggeltől-estig a terepen való gyakorlatokkal voltunk elfoglalva. Különösképpen a harcászati gyakorlatokat sulykoltuk, Faragho altbgy. csendőrségi felügyelő, személyes jelenlétben és parancsára. Ez már a háborúban való alkalmazásunkra vetette árnyékát. Így azután a fáradtságtól semmire sem volt kedvünk, legalább is nekem, vacsoráztunk és utána úgy estünk az ágyba. Érthető ebben az állapotban, elfelejtkeztem és kedvem sem volt szerelmes levelek írására, amit a menyasszonyom joggal várhatott. Ezt mindennap elvárta tőlem és gondolom nagy csalódást okoztam neki a levelek elmaradása miatt.

Ennek a hatása rövidesen megmutatkozott, amikor az egyik napon levelet kaptam tőle, egy kis dobozzal, amiben a karikagyűrűmet küldte vissza. A levele tele volt keserű szemrehányásokkal. Írta, hogy egy szerelmes vőlegénynek nem így kellene viselkednie, és hogy én nem szeretem igazán, stb. Ezek persze mind az anyja sugallatára irtódtak. A végen kijelentette, hogy legokosabb, ha feladjuk a házassági tervünket és szakítunk.

Kissé meglepődtem a nem várt szakításon, de azután beláttam, hogy mennyire igaza van az anyja bölcs meglátásának, mert most igazán éreztem, hogy nem szerettem annyira, hogy egész életre magamhoz kössem és esetleg mindkettőnket szerencsétlenné tegyem. Így a levél vétele után több tisztársam értem jött és elmentünk az esetleges búsulást megelőzve, egy kis borral leöblíteni. Másnap én is visszaküldtem a gyűrűt, sajnálkozásomat kifejezve az események fölött. A zászlóaljparancsnokságnak bejelentettem a kötendő házasságomnak a megszűnését és kértem, hogy állítsák le a házassági kérvényemnek a továbbjutását a minisztériumba.

Ezután soha többé az életben nem láttam Ildikót, csak hallottam, hogy a háború után férjhez ment egy balatonfüredi orvoshoz és együtt disszidáltak Németországba.

Így megint minden kötelezettség nélkül folytathattam legényéletemet. Ez könnyebbséget okozott számomra, látva a közeledő háborút és a bizonytalan jövőmet.

Visszatérve a Tök-Perbálon való tartózkodásunkra. Az első hétvégén motorkerékpárral bementem Pestre. Visszafelé jövet, a századból az egyik csendőrt, nevére már nem emlékszem, hoztam magammal a hátsó ülésen. Már közel voltunk a községhez, amikor bekerültünk egy éles hajtúkanyarba, az út nem kemény felületű, hanem poros volt. Az igaz, hogy elég sebesen hajtottam, mert már késő volt és ráadásul mivel ez volt az első utam, így nem voltam ismerős az útviszonyokkal. Tehát amikor a kritikus fordulóhoz értem, éreztem, hogy csúszok ki balra, egyenesen neki az út szélén lévő villanyoszlopnak. Hatalmas ütést éreztem és elvesztettem az eszméletemet. A következő mozzanat, amikor kinyitom a szememet, egy joviális arcot látok, a gallérján vezérkari ezredesi rendfokozattal. Úgy látszik az emlékezetemmel nem volt baj, mert mindjárt felismertem a magas rangú tisztet, aki nem volt más, mint, v. Major Jenő a páncélos hadosztály parancsnoka.

Erre felébredt bennem a katonai magatartás és úgy fekvé a poros országúton, bemutatkoztam. Erre ő megsimogatta a fejemet és kérdezi, „mi történt fiacskám, hogy érzed magadat, hol fáj?” Erre próbáltam mozgatni a tagjaimat és mindjárt rájöttem, hogy a bal karom nem mozdul és a bal térdembe nagy fájdalom van. Ezt jelentettem, mire ő felsegített a vezérkari főnökével együtt, aki nem volt más, mint Koszorus vk. ezredes, akivel együtt jöttek a Tök-Perbálon állomásozó felderítő zljat. megszemlélni. Így történt, hogy a bukásom perceiben ők találtak meg, eszméletlenül az országút közepén.

Miután feltápáskodtam, az ezredes úr a kocsijukhoz támogatott és segített beülni a koci hátsó ülésére. Közben megkérte a vezérkari főnökét, hogy üljön a gépkocsivezető mellé, mivel engem maga mellé ültetett. Láttam a vk. ezredes arkifejezésén, hogy nem tetszik neki a helyzet, hogy egy csendőr fhdgy. miatt neki a gépkocsivezető mellett kell az utat folytatnia. De nem volt mese, mert a vezérkari ezredes is kénytelen volt a parancsnokának a kérését teljesíteni. Egyben nem vagyok teljesen biztos, hogy a vk. ezredes Koszorus volt e? De majdnem biztosra veszem, hogy ő volt, mert visszagondolva időrendben csak ő lehetett. Ezután, rövidesen átvette az első páncélos hadosztály parancsnokságát.

Gondolom, hogy ez az esemény is hozzájárult ahhoz, hogy a csendőrséggel szemben antipátiával érzett és viselkedett.

Dr. André László m. kir. csendőrszázados

Szerkesztői megjegyzés: A tanulmányt a Magyar Csendőr következő, 2009. szeptemberi számban folytatjuk.